

**INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER**

IMPERATIV- OCH DIREKTIVUTTRYCK I JAPANSKA OCH SVENSKA

En jämförelse

Junko Yamaga Korpus

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/2018
Handledare:	Lars Larm
Examinator:	Yasuko Nagano Madsen
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år:	Ht/2018
Handledare:	Lars Larm
Examinator:	Yasuko Nagano Madsen
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord:	xx

The purpose of this paper is to provide a view of the difference in the use of imperatives and directives between Japanese and Swedish. The use of imperative is quite usual in Swedish while the use of it in Japanese is very limited and Japanese tends to take other linguistic strategies to express this kind of speech. Since Japanese has *keigo*, the polite expressions in imperatives and directives will also have to be noted. As material, Japanese and Swedish instructional texts are analysed in this paper. Instructional texts are taken from various categories, from electronic devices to hygiene products. Since this paper doesn't focus on analysis of the translation, the products are not the same in Swedish and Japanese instructional texts. In conclusion, in Swedish instructional texts the use of imperative is dominant while Japanese instructional texts have more stylistic varieties. The choice of style seems to depend not only on the relationship between company and user, but also on what kind of information it holds. The difference in information the instructional texts contain is also observed.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Problem	4
3. Syfte	6
4. Frågeställningar	6
5. Teoretiskt ramverk	7
5.1 Talakt	7
5.2 Komparativ undersökning av instruktionstexter på engelska och japanska	8
6. Tidigare forskning	11
6.1 Varianter (hierarki)	11
6.2 Varianter (sammanhang)	12
6.3 Varianter (partikel).....	13
6.4 Varianter (indirekt tal, lexikaliska restriktion).....	13
6.5 Varianter (artig form).....	14
6.6 Negativ imperativ	16
6.7 Genus	17
7. Material.....	17
8. Metod	19
9. Resultat och analys	19
9.1 Elektronisk produkt.....	19
9.2 Matrecept	23
9.3 Medicinsk produkt	25
9.4 Hygienprodukt.....	28
9.5 Städprodukt	29
10. Diskussion och slutsats	30
Litteraturlista	32
Exempelkällor	34

1. Inledning

Imperativ i svenska och japanska har olika egenskaper. Och användningen av imperativform skiljer sig en hel del.

Svahn (2016:15) skriver i sin doktorsavhandling:

A speaker of English or Swedish can tell their colleagues, friends, and even (in some cases) their manager to do something in the same way they would tell their family members: by using a construction we call "the imperative".

Han fortsätter sedan med att imperativ i japanska fungerar på annat sätt än i engelska eller svenska och det händer ofta att andra lingvistiska strategier istället används där imperativform generellt används på engelska eller svenska (2016:15f). Han ger följande exempel:

- 1) Mado o ake-ro.
'Open the window.'
- 2) Mado o ake-nasa-i.
'Open the window.'
- 3) Mado o ake-te kure.
'Open the window.' (lit.) 'Give me [the favor of] opening the window.'
- 4) Mado o ake-te kudasai.
'Please open the window.' (lit.) ' [You, who are socially superior to me,] give me [the favor of] opening the window.'

(Svahn 2016:15)

Exempel 1) är med den rena imperativformen och användningen är begränsad till vissa situationer, till exempel i en militär miljö. 2) har med artighets verbet *-nasai* (uppslagsform är *nasaru* och imperativform är egentligen *nasare*, men i modern japanska används i princip *nasai*. Närmare information kommer i kapitlet **Tidigare forskning**.) och ger ett formellt och artigt intryck. Trots att denna mening har ett artighetsverb används den bara från personer med högre status till personer med lägre status. I exempel 3) följs *-te*-form av verbet *akeru* 'öppna' av den imperativa formen av det benefaktiva verbet *kureru* 'ge', vilket gör yttrandet mildare än 1). Rörande 4) finns det *kudasai*, som är artigform av verbet *kureru* efter *-te*-form, därför upplevs uttalandet artigt. Meningarna 1), 2) och 3) används bara från personer med högre status till personer med lägre status, men exempel 4) kan användas även i omvänd riktning, dvs. från personer med lägre status till personer med högre status, tack vare

ordet *kudasai*. Utöver de ovan nämnda exemplen från Svahn (2016:15) används också ensamstående *-te*-form:

- 5) Mado o ake-te.
'Öppna fönstret.'

Exemplet ovan är nog ett av de vanligaste alternativen som används i en informell situation. Till skillnad från 3) eller 4) utelämnas verbet *kureru*. Men nyansen är fortfarande mild och fungerar snarare som begäran eller förfrågan.

Hittills har vi kollat på variationer av imperativ- eller direktivuttryck på japanska. Hasegawa (2014:248) skriver i sin bok även om uttrycket i instruktionstexter. Enligt henne används imperativform där på engelska men på japanska är det icke-dåtidsform som gäller. Hon anger de två exemplen nedan:

- 6) Tsugi-ni monitaa o tsunagi-masu.
'Next, connect the monitor.'
- 7) Nitatta-ra shio o kuwaeru.
'When boiled, add salt.'

(Hasegawa 2014:248)

Exempel 6) är med *-masu*-form och 7) med uppslagsform på japanska. De har olika stilar men båda är icke-dåtidsform. Till skillnad från japanska har engelska samma form, alltså imperativform på båda. Uttrycket i exemplen på japanska ovan är inte "imperativ" till formen men används för att uttrycka direktiva talakter. Dessutom används exemplen ovan till exempel *-kudasai*-form som uttrycker förfrågan eller rekommendation och hortativ form (artig variant) *-mashoo*-form som uttrycker utmaning. Vi kommer att ta en närmare titt på dessa exempel senare i denna uppsats.

Hur fungerar det på svenska? Lindström et al (2017:301f) skriver:

Swedish has a designated morphological form and sentence type for imperatives. Although the imperative mood in Swedish is prototypically used to constitute a directive action, directives can also be implemented through a range of other grammatical formats, such as polar questions.

Men de skriver sedan att imperativform på svenska också uttrycker annan handling än direktiv. Exempelvis en artig önskan.

8) Sov gott.

Svenska imperativer har ingen böjningsändelse och har samma form som infinitiv (*vänta*) eller verbstam av infinitiv (*ring/a*), beroende på verbgrupper. Imperativverb står i den första konstituentplatsen och brukar inte ha med substantivet i andra personen. (Lindström et al 2017:302).

9) Ring mig i morgon.

De fortsätter med att imperativ kan modifieras på olika sätt på svenska och sammanfattar som nedan.

-Polite formulae ... *Var så god och sitt.*

-Appealing forms of address ... *Gör det snälla.*

-Restricting adverbs ... *Sätt den bara där nånstans.*

-Certain verb combinations ... *Ta och ligg ner.*

Man hittar olika skillnader på användningen av imperativuttryck på svenska och japanska, men i denna uppsats ligger fokus på imperativ- och direktivuttryck i instruktionstexter.

2. Problem

Både svenska och japanska har så kallad imperativ. Båda språken har imperativform i sin grammatik. Men fallen där imperativform används är i praktiken olika, och det skapar förvirring hos personer med något germanskt språk som sitt modersmål som läser japanska, och vice versa. En av orsakerna kan finnas i själva begreppet imperativ. Det verkar vara skillnad på innebörden av begreppet imperativ på svenska och japanska.

SAOB, Svenska Akademiens Ordbok, definierar imperativ på följande sätt:

1) *språkv.*

- a) modus l. specifik verbform uttryckande befallning l. direkt uppmaning (ss. *tag till taga*)
- b) (ny anv.) om själva det betydelseförhållande som ofta uttryckes med imperativ (i bet. a), men äv. med andra verbformer, ss. konjunktiv o. infinitiv, l. på annat sätt, ss. med hjälpverbet *skall* l. *skulle*.

När man slår upp ordet ”imperative” i en engelsk-japansk ordbok står det ”命令 (*meirei*)” eller ”命令法 (*meireihoo*)”. I *Shinmeikai Kokugo Jiten, Shinmeikai japanska ordbok*, står det som nedan:

めいれい【命令】-する

Meirei -suru

目下の者に対して、自分の思うままに行動するよう、言いつけること。

Meshita no mono ni taishite, jibun no omoumama ni koodoo suruyoo, iitsukeru koto.

Ordboken beskriver då ”att ge en order till någon som är underordnad så att hen ska utföra en gärning som talaren vill.” Och sedan kommer användningen i kombination med ”形 (*kei*)”:

【-形】

-kei

〔文法で〕 活用語の活用形の中で、命令の意味を表わして文を終止するもの。例、「行け」。

〔Bunpoo de〕 katsuyoogo no katsuyookei no naka de, meirei no imi o arawashite bun o shuushi surumono. Rei, 'Ike'.

Japanskans imperativform avslutar alltså meningen och används för att ge en order som i *ike* 'gå/åk'. Så är 命令法 *meireihoo* en grammatisk kategori som handlar om att ge en order. Och när man översätter ”imperative” från engelska till japanska är det oftast detta ord som räknas som det motsvarande uttrycket. Men tar man en titt på definitionen på svenska ovan, beskrivs imperativ med orden ”befallning” eller ”uppmaning”. Till exempel när man säger ”Kom!” till sitt barn används imperativform enligt ovan. Men på japanska blir det nog *Oide!*, som inte är imperativform utan *-te*-form. Å andra sidan är uttrycket som används i definitionen på japanska snarare ”order”. Dvs. ”imperativ” på svenska täcker flera situationer än på japanska. Dessutom står det i den japanska definitionen rätt tydligt om hierarkin mellan talare och lyssnare, vilket inte finns med i den svenska versionen. Ordet ”imperativ” på svenska används först och främst inom lingvistik medan ordet 命令 *meirei* av 命令法

meireihoo faktiskt används även i vardagsspråk på japanska. Därför passar inte denna benämning in på uppfattningen som allmänheten har. Skillnaden på själva uppfattningen av ordet ”imperativ” på svenska och japanska spelar nog en viss roll i förvirringen vid användning av imperativ på svenska eller japanska när man inte har det språket som sitt modersmål. Ono (2010:80) tar också upp denna faktor i sin artikel. Han beskriver att ordet 命令形(*meirei-kei*) bara var översättningen av begreppet ”Imperative Sentence” i början. Och denna *meirei-kei* dvs. imperativform som *-e (-ro)* beskrivs som ”a crude way of commanding someone to do something” av Larm (2006:180) i dennes doktorsavhandling.

Enligt Svenska Akademiens Grammatik (1999:549) består imperativ i svenska alltid av verbstammen utan böjningssuffix. Betydelsen som kan tilläggas beskrivs i boken som ”prototypiskt av uppmaning” och imperativ syftar på framtiden. Tar vi samma exempel som i *Shinmeikai Kokugo Jiten*, blir det då ’Gå/Åk.’ Detta fall är med ett utelämnat subjekt men det kan också förekomma användning med ett utsatt subjekt. Subjektet här är andra personer, *du* eller *ni*, beroende på situationen.

3. Syfte

Syftet med denna undersökning är att belysa var skillnader finns i verkligheten vid användning av imperativ- eller direktivuttryck på svenska och japanska. Som material undersöks instruktionstexter.

4. Frågeställningar

Detta arbete utgår från följande två frågeställningar:

1. Hur används imperativ i svenska instruktionstexter som bruksanvisningar och manualer?
2. Vilka språkliga konstruktioner används för att uttrycka motsvarande direktiva talarter i japanska bruksanvisningar och manualer?

5. Teoretiskt ramverk

5.1 Talakt

Ett uttalande kan betyda/tolkas på olika sätt beroende på sammanhanget och relationen mellan talare och lyssnare. Så även om det är samma uttalande kan reaktionen på detta variera mycket. Hasegawa (2014:243ff) skriver om detta, dvs. talakt/talhandling, och påstår att i samtalet måste lyssnaren förstå inte bara vad som menas med uttalandet utan också vad talaren syftar på. Hon redogör för tre olika gärningar som samtidigt utförs vid uttalandet med hjälp av en artikel av Austin (1962). Han kallar de tre gärningarna för lokut handling, illokut handling respektive perlokut handling. I kategorin illokut handling, som belyser skillnaderna mellan engelska och japanska, tar hon upp befallning. Hon skriver att imperativform på japanska generellt används bara när talaren har högre status än lyssnaren och kräver att hen ska göra något mot sin vilja. Däremot på engelska kan imperativform ha en bredare användning från ohyfsad befallning till förslag eller råd. Hon lägger fram en situation där din kollega eller chef blivit sjuk. Vad ska du säga då? På engelska kan imperativform fungera bra. Dvs. 'Go home!' passar bra i det fallet, inte olik hur det kan gå till på svenska. Däremot på japanska anses imperativformen *kaer-e* olämplig med tanke på begreppet av hierarkin som imperativformen utgår ifrån. Därför fortsätter hon att t.ex. "*Kaetta-ra (ikaga desu ka).*" 'Vad sägs om att du går/åker hem?' passar bättre.

Yamaoka (1999:139f) visar ytterligare exempel på imperativuttryck i sin undersökning med fokus på Austins (1962) teori. När en chef omplaceras en av de anställda, hur kan chefen meddela detta till personen? Vid hänvisning till Searles (1969) analys på teorin av Austin (1962) ger han följande exempel:

10) Tenkin o meijiru.

'Jag uttalar här din omplacering.'

11) Tenkin shinasai.

'Du ska omplaceras.'

12) Kimi ni tenkin shite morau koto ni natta yo.

'Det blev så att du kom att omplaceras.'

13) Chihoo de eiki o yashinau nomo waruku nai to omou ga doo daroo ka.

'Jag tycker att det inte är så dumt att ta det lugnt i en filial i en mindre stad, men vad tycker du?'

(Yamaoka 2018:139)

I meningen 10) används inte imperativform, men med hjälp av *suikoo*- verbet, performativ-
verbet, *meijiru* anses denna mening som direktiv. När det gäller 11) är det likadant med
Svahns (2016:15) exempel. Med artighetsverbet *-nasai* ger meningen ett formellt och artigt
intryck men det räknas fortfarande som direktiv. Rörande 12) finns det inte heller
imperativform i meningen utan detta är snarare bara en beskrivning av läget, vilket är en
indirekt talakt. Men i ett visst sammanhang kategoriseras detta uttalande som direktiv.
Likadant med exemplet 13). Denna mening verkar inte ha så mycket gemensamt med de
andra exemplen men i ett visst sammanhang fungerar meningen som direktiv.

Enomoto och Den (2015:255) skriver om talakt inom imperativ/direktiv och hänvisar till
Seale (1969) i sin artikel. Enligt honom behövs villkoren nedan vara fyllda vid uttalandet för
irai 'begäran'.

- Varken talare och lyssnare har problem med själva språkförmågan.
- Genom uttalandet anger talaren vad lyssnaren ska göra i framtiden.
- Lyssnaren har förmåga för att utföra gärningen. Talaren har förtroende för att lyssnaren
är kapabel till att utföra gärningen.
- Det är inte givet att lyssnaren kommer att utföra gärningen, för vare sig talare eller
lyssnare.
- Talaren har en vilja att lyssnaren ska utföra gärningen.
- Uttalandet är ett försök att låta lyssnaren utföra gärningen.

Och när det gäller *meirei* 'order' eller *shirei* 'kommando' adderas ett villkor till, dvs. att
talaren har högre status än lyssnaren.

5.2 Komparativ undersökning av instruktionstexter på engelska och japanska

Carroll och Delin (1998. ss.363ff) undersöker språkanvändningen i instruktionstexter på
japanska och engelska. De kallar den typen av talakt i instruktionstexter för "directive" och
hävdar att det inte alltid behöver vara bara imperativform på engelska. I deras undersökning
hittade de 14 olika former för denna typ talakt. Kombinationen av imperativform och "please"
kan ges som ett exempel. Enligt dem används "please" när mottagaren av informationen får
ett krav att göra något utanför användningen av produkten. Mer specifikt, antingen när
direktivet är metalingvistiskt, relaterat till användningen av själva manualen, eller när
mottagaren måste göra något eftersom något fel uppstått eller för att undvika att felet ska
inträffa. De hänvisar till Stross (1964) som förklarar användningen av "please" i en förfrågan

från en servitris till kocken. "Please" används när förfrågan är något utanför kockens normala plikt. Och denna princip gäller också i instruktionstexter. Som andra exempel visar de särskilda verb som typiskt används i instruktionstexter. Ensure, take care, make sure, eller make certain i imperativform förekommer ofta i instruktionstexter. Dessutom finns det en tendens att undvika att ha med ett subjekt i instruktionstexter på engelska.

Nu fortsätter vi till deras undersökning på japanska. Först tar vi en titt på två exempel med icke-dåtidsform.

14) [heading in large type]

Terebi o bideo senyoo channeru ni awaseru

' [subject deleted] sets television to video channel'

15) [non-heading, main body text]

1 mata wa 2 channeru ni awasemasu.

' [subject deleted] sets to channel 1 or 2.'

Båda exemplen saknar sitt subjekt men det är omarkerat på japanska. Subjektet här är potentiellt mångtydigt men från kontexten är det uppenbart att det är användare som är subjektet. Å andra sidan är det en strategi när det gäller engelska att inte ha med agenten i en mening. De skriver också att användning av denna form med ett transitivt verb är starkt begränsad till positiva handlingar och i negativa handlingar tenderar att ta en förfrågansform.

En av de vanligaste direktivformerna är förfrågansform dvs. "den artiga imperativformen" *-te kudasai*-form enligt dem¹. Martin (1975/1987:963) skriver att "the most common way to make a request is to ask it as a favour" och detta koncept av "favour" finns i verbet *kudasaru*.

16) Toobu o hantokei hookoo ni mawashite kudasai.

'Please turn the top section in an anti-clockwise direction.'

17) [...] atarashii ranpu o setto shite kudasai.

'Please put in a new bulb.'

På engelska används 'please' när mottagaren förväntas göra något utanför användningen av produkten. Japanska fungerar inte på samma sätt. I *V-te kudasai*-strukturen yttrar sig den

¹ Gällande denna term finns det dock olika diskussioner. MacClain (1981:56) kallar denna form för "weak imperative" och Makino och Tsutsui (1986:210) beskriver som en kombination av den artiga imperativformen av artighetsverb *kudasaru* som ett hjälpverb med *-te* form av verben.

minimala nivå av artighet som förväntas gentemot en okänd person och därför är det omarkerat i denna kontext. Ett kommando eller en ren imperativform t.ex. *mawase*. 'Snurra!' upplevs skarpt och dess användning är begränsad. Det förekommer inte alls i en skriftlig instruktion, enligt Carroll och Delin (1998). Inte heller infinitiv (*ren.yookei*)+*nasai* (imperativ av artighetsverb *nasaru*)-form, som är mellan-*te kudasai*- och imperativformer i artighetshierarki.

Artighet varierar mellan den neutrala *-te kudasai*-formen och den artiga *o-* verbalsubstantiv *kudasai*-formen. Den vördnadsfulla strukturen, *o-* verbalsubstantiv *kudasai*, visar högre artighetsnivå än *-te kudasai*-formen. Denna form förekommer där *please V*-uttryck används på engelska, exempelvis *kono setsumeisho o o-yomi kudasai*. 'please read these instructions'. De adderar också *o/go N kudasai*-form och i denna form bestäms *o* eller *go* beroende på lexikon som följer.

18) [...] *o-* *kaiage hanbaiten ni go- soodan kudasai*.

'Please consult the shop where you purchased the item.'

19) *Go- fumei na ten wa, o- motome no hanbaiten mata wa, moyori no nashonaru shoohisha go- soodan sentaa ni o- toiwase kudasai*.

'If anything is unclear, please enquire at the shop or your nearest National customer centre.'

(redigerad romajisering)

Strukturen som i exemplen ovan förekommer i ett sammanhang där läsaren förväntas göra något utanför själva användningen av produkten, dvs. där *please V*-strukturen på engelska används. De analyserar att japanska *V-te kudasai*-formen används där imperativform används på engelska och japanska *o-* verbalsubstantiv *kudasai*-formen förekommer där *please-förfrågansformen* väljs på engelska i instruktionstexter. De nämner också att längden av texten verkar ha påverkan på vilken form som används.

De tar sedan upp valet mellan kollektivt och individuellt tilltal. Kollektivt tilltal är vanligt i förfrågan på allmänna transporter till människor så att de ska ge sin plats till någon som behöver sitta. Där används hortativ form ('let's V) [*V-mashoo*-verbform] , t.ex.: *Otohiyori, karada no fujiyuu na kata ni seki o yuzurimashoo* 'Let's give our seats to the elderly and disabled'. Detta uttalande uppmanar passagerare att göra något för samhällets väl.

Grammatiskt ska den artiga imperativ *V-te kudasai*-formen fungera men den hortativa formen föredras. Alternativet på engelska, dvs. *let's* kan också användas för att uttrycka ett förslag

eller kommando men användning av *we* på engelska innebär ”pseudo-participation” enligt Ervin-Tripp (1976: 4). Denna hortativform förekommer också inom skriftliga instruktionstexter men användningen är sällsynt och i ett väldigt begränsat sammanhang. Vi hittar denna form i neutral form² exempelvis i rubriker.

20) Saisei ya rokuga o shiyoo.

’Let’s record and play back.’

21) Bideo o motto katsuyoo shiyoo.

’Let’s make more use of the VCR.’

22) Tsukau mae ni junbi o shite okoo.

’Let’s prepare before using [the VCR] .’

Det kan också vara i artig form, i en förklarande text i introduktionen.

23) Saisei ya rokuga o hajimeru mae ni, bideo no eizoo o terebi ni utsushimashoo.

’Before starting to record, let’s display the VCR picture/image on the television.’

De rapporterar att denna användning dock är begränsad till inledningstexter, början av förklaring om huvudaktivitet i användning av apparaten. Dvs. denna form hittas inte i huvudtexter. Till skillnad från användning av denna form i allmänintresse-förfrågan som angivet tidigare, analyseras det att användningen i instruktionstexter gör nytta bara för användaren/läsaren. Därför anses det ha en annan funktion än i exemplet i transporten. De analyseras dessutom som en variant i en lång text.

6. Tidigare forskning

6.1 Varianter (hierarki)

Som angivet i tidigare kapitel utgår imperativ på japanska från begreppet hierarki. Relationen mellan talaren och lyssnaren påverkar uttrycket. Ono (2010:82ff) undersöker imperativ- eller direktivuttryck i modern japanska och förklarar olika imperativuttryck i tre olika sammanhang: i) talaren > lyssnaren, ii) talaren = lyssnaren och iii) talaren < lyssnaren.

Imperativuttrycket i sammanhanget i) beskriver han som ”plikt” och *-nakereba naranai-* eller

² Offormell form

-nasai-form kan användas enligt honom. När det gäller ii) uttrycker han med orden ”tillåtelse” eller ”valfrihet” och *-temoi*-form passar här. Rörande iii) väljer han orden ”råd” eller ”önskan” och *-ta hoo ga ii*-form fungerar bra, enligt författaren. Även när imperativform används kan det gå att byta mot varandra i vissa fall. Han gör också samtalskompletteringsuppdrag för utländska studenter i Japan (ss.87-94). Han visar tre olika situationer där imperativform generellt används på engelska och frågar vad studenterna ska säga på japanska i de tre situationerna. Utifrån resultaten av undersökningen påpekar han tendensen att amerikanska studenter använder imperativform mer än kinesiska studenter. Han analyserar att orsaken går att söka i kulturen eller bakgrunden i landet de kommer ifrån. Enligt honom har amerikaner en positiv bild av imperativform medan kineser upplever den negativa nyansen av imperativform. Han nämner också att den nivå i japanska som studenten ligger på påverkar svaret och tendensen ovan finns främst hos studenterna på mellannivå. Studenterna som ligger på hög nivå reagerar mer icke-verbalt och svaren varierar inte så mycket som hos studenterna på mellannivå, adderar han.

6.2 Varianter (sammanhang)

Yokota (2007:195ff) framför först att det finns imperativformsanvändning och förbudsformsanvändning i imperativ eller direktiv på japanska. Men sedan fortsätter han att i praktiken finns det fler varianter än så. I sin artikel tar han upp imperativ med *-te*-form, *-ta*-form (dvs. dåtidsform fast med annan funktion i detta fall), *-ru*-form (alltså uppslagsform men det handlar inte om tempus här), *-nai*-form som en variant av förbudsformen, ”naket adjektiv” eller ”naket substantiv”³. Det första exemplet, *-te*-form, är den vanligaste i verkligheten och denna användning beskrivs ofta som förfrågan eller begäran. Gällande imperativ/direktiv med *-ta*-form finns det två noggrant genomförda studier av Svahn (2006, 2009). När det gäller naket adjektiv ser det kanske inte direkt ut som imperativ men på ett pragmatiskt sätt räknas det som imperativ/direktiv. *Urusai* ’högljudd’ kan tas upp som ett exempel. Det kan låta som att det bara beskriver en egenskap men vad som menas med detta uttalande är att lyssnaren ska bli tyst. Likadant med naket substantiv. Exempelvis i operationsrummet kan en läkare säga ”*Mesu.*” ’skalpell’. Det som beskrivs med detta uttalande är inte vad hen ser. Vad hen vill genom uttalandet här är att medhjälparen ska ge skalpellen till hen. Han påpekar att

³ ”Naket” här innebär att adjektivet eller substantivet står ensamt.

sådana imperativ- eller direktivvarianter generellt inte finns med i lektioner för studenter i japanska och han ser detta som ett problem.

6.3 Varianter (partikel)

När imperativform används i vardagsspråk på japanska är det vanligt att en partikel följer med. Morikawa (2013:69) nämner partikeln *yo* som kan användas efter imperativform och har funktion som betoning av imperativ eller förbud. Observera att det är talspråk som gäller här.

24) Akero-yo!

'Öppna nu då!'

Med hjälp av partikeln *yo* tappar imperativformen sin skarpa ton, och detta uttryck hörs ofta i samtal i en informell miljö. Exemplet ovan fungerar dock inte ihop med partikeln *ne*, varnar Svahn (2016:90ff) för i sin avhandling. Enligt honom kan partiklar kombineras med *-nasai-* form också, och i detta fall finns det fler val än fallet där partikeln används i kombination med den rena imperativformen.

25) Mado o ake-nasa-i yo/ne/yo ne.

'Öppna fönstret.'

Kato (2001:34) förklarar att partikeln *yo* i princip används när talaren bedömer att lyssnaren är mot talarens vilja och *ne* väljs när talaren utgår från att lyssnaren är för talarens vilja. När det gäller *yo ne* tolkar han att *yo* modifierar själva innehållet och *ne* modifierar hela meningen inklusive *yo*.

6.4 Varianter (indirekttal, lexikaliska restriktion)

Larm (2006:180) påpekar att imperativform tappar sin skarpa nyans när det används i indirekt tal var detta kommando gjorts av någon annan än talaren.

26) Ken ga nome to itta.

'Ken told me to drink.'

Han hänvisar till Miyazaki (2000) som förklarar att imperativ är begränsat till den andra personen med följande exempel.

27) *Boku wa/ Kimi wa/ *kare wa koko ni iro.

'*I/you/*he be here!'

Larm (2006) hänvisar även till Inoue (1997) som visar att kombinationen med imperativ och *dareka* 'någon' är möjlig.

28) Dareka itte mite koi.

'Someone go and take a look.'

Men det är inte alla verb som kan ta imperativform. I princip är det bara viljeverb⁴, där personen alltså själv kan styra skeendet, som fungerar med imperativform. Miyazaki (2000) redogör för denna lexikaliska restriktion och förklarar att det kräver en semantisk medvetenhet om "självkontrollförmåga".

29) *Kimi wa sassa to komare.

'You, hurry up and be troubled.'

Sedan kan det existentiella verbet *aru* 'att existera' och verbet *shiru* 'att veta' inte ta imperativform i princip enligt Iori (2001) – vilket gäller även för språk i allmänhet, däribland de germanska (t ex svenska och engelska).

Larm (2006) skriver också om Nitta (1991) som visar två exempel med icke-viljeverben *furu* 'att falla' och *naru* 'att bli'. Så det är inte ett absolut krav med viljeverbet men det är rimligt att säga att imperativform används prototypiskt med viljeverben.

6.5 Varianter (artig form)

Larm (2006:180) ger exemplen nedan med de artiga ersättningsverben i imperativform.

30) Doozo, meshiagare.

'Please eat.'

31) Irasshai-mas-e!

'Welcome!'

Men de upplevs snarast som fasta uttryck.

⁴ Verb som betecknar en viljemässig handling

Sedan har artighetsverb *-nasaru* sin imperativform *-nasai*. Larm (2006) beskriver denna form som "the polite imperative marker".

32) Oyasumi-nasai.

'God natt.'

33) Okaeri-nasai.

'Välkommen hem.'

34) Tabe-nasai.

'Ät.'

Men gällande denna form behöver man notera att *-nasai* egentligen är imperativform i just modern japanska. Svahn (2016:211f) förklarar detta i sin avhandling. Han tar upp *kure* och *kudasai* som är *kureru* respektive *kudasaru* i sin uppslagsform. Båda betyder 'att ge mig' men den andra har artighetsnyans. När det gäller *kureru* visar modern japanska upp den oregelbundna formen *kure* istället för *kure-ro* som nu är dialektalt. Likadant med *kudasaru*. Det är *kudasa-i* som gäller idag och inte *kudasar-e*.

35) Hon o kure/ *kure-ro.

'Give me the book.'

36) Hon o kudasa-i/ *kudasar-e.

'Please give me the book.'

Samma fenomen har hänt med *-nasaru* också.

37) Soo nasa-i/ *nasar-e.

'Do it.'

38) Yom-i-nasa-i / *Yom-i-nasar-e.

'Read.'

Idag är det *-nasai* som används som imperativform men det är ändå inte omöjligt att höra versionen med *-nasare*. Men i så fall skojar personen med uttrycket och det låter gammaldags.

-Nasai-formen upplevs mildare och artigare men fortfarande i imperativform och används från personer med högre status till personer med lägre status. Larm (2006:189) ger en typisk kontext som när föräldrar talar till sina barn.

Svahn (2016) skriver dock att det låter gammaldags i presensform och dess användning är sällsynt.

39) Sensei wa hon o yomi-nasaru.

'The teacher reads book(s).'

Exempel nedan är med artighets verbet *irassharu* och dess imperativform *irasshai*. Här kombineras verbet *iku* 'att gå/åka' i *-te*-form med *irasshai*. Vill man ha artigare uttryck kan man lägga till *-mase⁵* på slutet.

40) Itterasshai.

'Hejdå. (Till någon som sticker hemifrån men kommer tillbaka senare.)'

6.6 Negativ imperativ

Nu tar vi en titt på det negativa imperativet *na*. Enligt Larm (2006:186f) uttrycker *na* ett starkt negativt kommando.

41) Kik-u na!

'Don't ask!'

Det går också bra att ha med agenten uppgiven:

42) Omae wa kuru na.

'(lit.) You don't come!'

(Nitta 1991:27)

Larm (2006) hänvisar sedan till Soga (1983:90) som visar vissa lexikala begränsningar.

43) *Deki-ru na.

'Don't be able to!'

44) *Ar-u na.

'Don't exist!'

45) *Ir-u na.

'Don't need!'

⁵ Imperativform av *-masu*.

Som vi ser ovan kan *dekiru* 'att kunna', *aru* 'att finnas' och *iru* 'need' inte användas tillsammans med negativ imperativ. *Na* har sitt ursprung i den litterära imperativformen *nakare* som betyder 'let there not be' (Martin 1988:942; Shirota 1998:44).

6.7 Genus

Könet påverkar också val av imperativ- eller direktivuttryck i japanska. Matsubara och Nakamura (2008:36ff) framhäver att imperativform passar in perfekt i miljön där en tydlig hierarki finns. Men även i en sådan miljö har kvinnor en tendens att undvika imperativform och välja "förfrågans-" eller "begärans-" form istället. I fallen där män skulle välja en ren imperativform tenderar valet bli imperativuttryck med *-nasai* hos kvinnor. Denna form kan kombineras med ett artighetsuffix eller ett artighetsverb och i så fall blir uttrycket artigare, men det används ändå bara när talaren har högre status än lyssnaren.

7. Material

Instruktionstexter av bruksanvisningar eller manualer på svenska och japanska. Produkterna får vara så stora eller kända som möjligt i landet det gäller.

Bruksanvisningar eller manualer som undersöks här kategoriseras i fem grupper:

- Elektroniska produkter
- Matrecept
- Medicinska produkter
- Hygienprodukter
- Städprodukter

Elektroniska produkter

På japanska

- Canon powershot A3500 IS (Digitalkamera. 232 sidor.)
- Sharp AQUOS sense2 SHV43 au (Mobiltelefon. 20 sidor.)

På svenska

- SONY Cyber-shot DSC-W35/W55 (Digitalkamera. 113 sidor.)
- Nokia 3.1 (Mobiltelefon. 74 sidor.)

Matrecept

På japanska

-Nikujaga av Kurihara Harumi ur *Kyoo no ryoori*

(Ur en webbsida vid namn av *Minna no kyoo no ryoori* som ett välkänt TV- program *Kyoo no ryoori* har.)

-Kyarotto keeki ur *Betaa hoomu no tedukuri-okashi*

På svenska

- Dadlar fyllda med mascarpone ur *Göteborgs-Posten*

- Pannbiff med lök av Leif Mannström ur *Husmanskonst*

Medicinska produkter

På japanska

- Bafarin A från Lion kabushiki-gaisha (Värktabletter)

- Oronain eichi nankoo från Otsuka seiyaku kabushiki-gaisha (Hudsalva)

- Muhi S från Ikeda mohandoo (Medicin som appliceras på hud)

På svenska

- Ipren 400mg Ibuprofen från McNeil Sweden AB (Värktabletter)

- Idomin från Orkla (Hudsalva)

- Mandelolja Basolja till massage från A-pro (Medicin som appliceras på hud)

Hygienprodukter

På japanska

-Mausuwosshu mondamin PX3 från Aasu seiyaku kabushiki-gaisha (Munvatten)

På svenska

-Vademecum classic koncentrerat munvatten från Schwarzkopf & Henkel (Munvatten)

Städprodukter

På japanska

-Kicchin haitaa från Kao kabushiki-gaisha (Städprodukt för kök)

På svenska

-Klorin POWER MOUSSE från COLGATE-PALMOLIVE (Städprodukt med universalsyfte)

8. Metod

Exempelmeningarna hämtas från instruktionstexter till bruksanvisningar eller manualer på svenska och japanska. Sedan analyseras meningarna med fokus på var eller när skillnader finns och vad skillnaderna är. Exempelmeningarna tas från bruksanvisningar eller manualer av olika produkter på svenska och japanska, för att denna undersökning inte handlar om översättningen.

De delar som hämtas ut väljs utifrån följande punkter:

- Enkel beskrivning om hur man använder produkten
- Ett uttryck som innehåller ”negativ imperativ” t.ex. varning
- En utmaning utanför själva användningen av produkten

9. Resultat och analys

9.1 Elektronisk produkt

Canon powershot A3500 IS

Som Carroll och Delin (1998) skriver, ser man i början den artiga *o-* verbalsubstantiv *kudasai-* formen samt *o /go-* *N kudasai-*formen gällande handlingar som läsaren förväntas göra utanför användningen av apparaten. Dessutom utelämnas subjektet i texten, men det är ommarkerat vilket Carroll och Delin (1998) påstår i sin artikel.

46) *Go-shiyoo mae ni kanarazu honsho oyobi, honsho no "anzenjoo no go-chuui" o o-yomi kudasai.*

’Läs denna bok och ”tillrättavisning för säkerhet” i boken innan du använder produkten.’

47) *O-tsukai ni naru mae ni, tsugi no mono ga haitteiru koto o kakunin shite kudasai.*

’Inför användning se till att det finns saker nedan i förpackningen.’

Man ga ichi, fusoku no mono ga arimashita ra, o-kaimotome no hanbaiten ni go-renraku kudasai.

'Om det saknas något kontakta butiken som du köpt produkten på.'

Hur ser negativ imperativ ut?

48) Ekishoo monitaa ni tsuyoi shoogeki o ataenai.

'Ge inte stark chock på monitorn.'

Ekishoo monitaa ga wareruto, hahen de kega o suru koto ga arimasu.

'Man kan bli skadad av fragmenten om monitorn går sönder.'

Här förekommer en neutral⁶ negerande form. Men anledningen till varför man inte ska göra så beskrivs med *-masu*-form. I den kontexten har denna neutrala negerande form också en funktion att lista upp handlingar och fungerar då snarast som en rubrik.

Nu tar vi en titt på den enkla beskrivningen om hur man använder apparaten.

49) Futa o shimeru

'Stäng luckan'

Futa o ① no hookoo e taoshite osaeta mama, ② no hookoo e "kachi" tto oto ga suru made ugokashite shimemasu.

'Håll luckan mot ① lutad, flytta samtidigt till ② tills det klickar och stänga.'

I rubriken används en neutral uppslagsform utan punkt. I förklaringen ser man däremot *-masu*-form. Det som är speciellt med denna mening är att det finns onomatopoesi, vilket låter läsaren uppleva språket som ett relativt vanligt språk. Det kan vara en strategi så att texten inte upplevs för svår hos läsare.

Nu fortsätter vi till en instruktionstext på svenska.

SONY Cyber-shot DSC-W35/W55

50) Innan du använder enheten bör du läsa igenom hela den här bruksanvisningen och

"Handledning" noggrant och sedan spara dem för framtida referens.

⁶ Offormell

Enligt Carroll och Delin (1998) är det please V-fall på engelska, men tydligen inte på svenska. Men det är inte heller imperativ utan uttryck med hjälpverbet 'att böra'. Hur är det med negativ imperativ på svenska?

51) Att tänka på när det gäller LCD-skärmen och objektivet

- Tryck inte på LCD-skärmen. Skärmen kan missfärgas vilket i sin tur kan leda till tecken på att något är fel.

Först i rubriken används 'att V'-form. Sedan används en ren imperativ + inte för att uttrycka negativ imperativ. Förklaringstext skrivs med hjälpverb 'att kunna'.

Nedan ser vi en beskrivning om användningen av apparaten.

52) skärpa

Hur du ställer in skärpan på ett motiv

Tryck ned avtryckaren halvvägs.

Rubriken formuleras bara med ett verb i uppslagsform. Sedan uttrycks förklaringen med imperativ.

Sharp AQUOS sense2 SHV43 au

53) Go-shiyoo itadaku mae ni, kaki no dookonhin ga subete sorotteiru koto o go-kakunin kudasai.

'Se till att alla artiklar nedan finns innan du använder.'

Här ser man igen den artiga *o*- verbalsubstantiv *kudasai*-formen samt *o/go*- N *kudasai*-formen som Carroll och Delin (1998) nämnde i sin artikel. Och det handlar om gärningar som läsaren förväntas göra utanför användningen av apparaten, samma som exemplet med kameran ovan.

Nedan är det en annan typ text som inte finns med i kameraexemplet.

54) Manaa mo keitai suru

'Ha med dig etikett också'

■ Konna basho dewa, shiyoo-kinshi!

'Ingen användning tillåtet under situationer nedan'

Jidoosha ya gendookitsuki-jitensha, jitensha nado no untenchuu wa, ongaku ya dooga o shichoo shinaide kudasai. Jidoosha • gendookitsuki-jitensha untenchuu no keitaidenwa no shiyoo wa hooritsu de kinshi sareteimasu (jitensha untenchuu no shiyoo mo hooritu nado de basserareru baai ga arimasu).

‘Lyssna eller titta ej på musik eller film när du kör bil, motorcykel eller cykel. Användning av mobiltelefon vid bil- eller motorcykelkörning är förbudet i lagen (Även användning vid cykelkörning kan bli bestraffad exempelvis av lagen).’

■ Mawari no hito e no hairyo mo taisetsu
‘Viktigt att också visa hänsyn till omgivningen’

Eiga-kan ya gekijoo, bijutsukan, toshokan nado de wa, hasshin o hikaeru no wa mochiron, chakushin-on de shuui no meiwaku ni naranai yooni dengen o kiru ka, manaa-moodo o riyoo shimashoo.

‘Undvik att ringa ett samtal självklart på bio, teater, museum eller bibliotek och dessutom stäng av mobilen eller sätt på silentläge så att det inte stör omgivningen.’

Här skrivs det om vad man bör tänka på när man använder apparaten dvs. mobiltelefonen. I rubriken används en neutral uppslagsform utan punkt med lite ordlek. Underrubrikerna formuleras av en mening som slutar med ett substantiv utan punkt, eller med ett utropstecken. Och negativ imperativ beskrivs med *-kudasai*-form vilket ger uttalandet en mildare ton. Man ser även hortativ form (artig variant) som Carroll och Delin (1998) har med i sin artikel. De skriver att i instruktionstext kan påverkan vara begränsad hos användaren men i detta fall syftar gärningen till samhällets väl. Vi fortsätter till en beskrivning om användning.

55) Disupurei-men o uwamuki ni shite, au IC kaado/microSD memoriikaado-torei o hikidasu.

(au IC kaado/microSD memoriikaado-torei no hikidashikata ni tsuite wa, 'au IC kado o toritsukeru' (►P.6)tejun① o gosanshoo kudasai.)

‘Dra ut au IC-kort- eller micro-SD minneskortbricka med displayen uppåt (hur man drar ut au IC kort/microSD minneskortbrickan kan du se i process 1 s.6 ”Applicera au IC kort”).’

Här används en neutral uppslagsform. Men inom parentes används *o /go- N kudasai*-formen för ytterligare information som eventuellt ska sökas för att kunna utföra denna handling i fall man inte har koll på.

56) au IC kaado o toriatsukau toki wa, koshoo ya hason no genin to narimasu node, tsugi no koto ni go-chuui kudasai.

‘Kom ihåg de följande när du hanterar au IC kort för att det kan orsaka fel eller skada annars.’

- au IC kaado no IC (kinzoku) bubun ni wa furenaide kudasai.
‘Rör inte på IC-delen på au IC kortet.’
- Tadashii soonyuu hookoo o go-kakunin kudasai.
‘Se till att det är den rätta riktningen att sätta i (kortet).’
- Muri na toritsuke, torihazushi wa shinaide kudasai.
‘Undvik att sätta i eller ta ut (kortet) med våld.’

Denna del handlar om negativ imperativ och i rubriken används faktiskt *o /go- N kudasai*-formen. I texten ser man *-kudasai*-form, men den andra meningen har *o /go- N kudasai*-formen igen.

Nokia 3.1

57) Viktigt!

Läs säkerhets- och produktsäkerhetsinformationen i den tryckta användarhandboken eller på www.Nokia.com/support innan du börjar använda enheten.

Till skillnad från SONY Cyber-shot DSC-W35/W55 används här ett rent imperativ fast det egentligen är please V-fall på engelska i Carroll och Delins (1998) artikel.

58) Sätta i sim-kortet och minneskortet

1. Öppna SIM-kortfacket: sätt utmatningsverktyget i fackets hål och skjut ut facket.
2. Sätt i nano-SIM-kortet i kortplats 1 i facket med kontaktytan vänd nedåt. Om du har ett andra SIM-kort sätter du in det i kortplats 2.

59) Trycka och hålla ned för att dra ett objekt

Håll fingret på objektet i några sekunder och dra sedan fingret över skärmen.

I rubriken används uppslagsform utan ”att” eller punkt. Texten uttrycks med imperativ. I sista meningen med ”om”-sats används en presensform.

60) Använda pekskärmen

Viktigt: Undvik att repa pekskärmen. Använd aldrig en riktig bläck- eller blyertspenna eller andra vassa föremål på pekskärmen.

Här tar vi en titt på negativ imperativ. Det är imperativ som förekommer som vi ser ovan men den andra meningen har även med ’aldrig’ som ger ett starkt förbud.

9.2 Matrecept

Hur ser språket i matrecept ut? Vi börjar med japanska recept.

Nikujaga

Kurihara Harumi

Kyoo no ryoori

’(lit.) Kött-potatis’

’Dagens rätt’

61) 1. Jagaimo wa kawa o muite yon-toobun ni kiri, mizu ni sarashite mizuke o yoku kiru.

Tamanegi wa nemoto o nokoshite yatsuware ni suru.

’Skala potatisar och dela i fyra, låt dem stå i vattnet en stund och sedan ta bort fukten. Dela lökar i otta utan att skära bort rotdelen.’

”Kyoo no ryoori” är ett välkänt TV-program från NHK som har funnits över 60 år⁷. Detta recept hämtades från den officiella webbsidan för detta program. Här förekommer en neutral uppslagsform. I likhet med elektroniska produkter utelämnas subjektet.

62) Gyuuniku wa shiage ni irete satto hi o tooseba, kataku narimasen.

’Nötkött blir inte hårt om man lägger det på slutet och tillagar snabbt.’

Denna mening hämtades från inledningstexten, före själva receptet. Här används *–masu*-form fast med negation i just detta fall. Det finns även onomatopoesi i katakana. Jämfört med texten i receptet är språket vardagligt och talspråkligt. Vi tar ett till recept på japanska innan vi jämför med receptet på svenska.

Kyarotto keeki

’Morotskaka’

63) Ninjin wa, aratte surioroshimasu.

’Skölj morötter och riv.’

Kurumi wa mijin-giri ni shimasu.

’Hacka valnötter.’

Detta recept hämtades ur en bok. Här används faktiskt *–masu*-form till skillnad från det första receptet.

64) [...] zairyoo hyoo ni aru zairyoo to tomo ni, arakajime dashite okimashoo.

’ [...] ta fram (verktygen) i förväg tillsammans med ingredienserna på listan.’

Hur ser språket ut i svenska matrecept?

Dadlar fyllda med mascarpone av Maria Zihammou Göteborgs-Posten

65) Skär ett snitt i varje dadel och ta bort kärnan.

Detta recept hämtades från en artikel publicerad 22 nov. 2018 i *Göteborgs Posten*. Det finns ingen inledningstext utan bara ett recept där imperativ används.

⁷ <http://www4.nhk.or.jp/kyounoryouri/>

Pannbiff med lök

Nästa recept har tagits ur en bok av Leif Mannerström vid namn *Husmanskonst*. I början av boken finns det inledningstext med ”Mina 12 bästa råd i köket”.

66) Ta fram alla ingredienser som skall vara med och inte behöver stå kallt.

Här visas bara ett av dem, men alla andra var också i imperativform. Nu fortsätter vi till receptet.

67) Gör så här:

Skala de medelstora lökarna. Riv en av lökarna, den andra hackar du fint och bryner i smör.

Här används också imperativform. Och när ett substantiv behövs används ”du”.

9.3 Medicinsk produkt

Nu tar vi en titt på bruksanvisningar för medicinska produkter. Den första är klassiska och välkända värktabletter i Japan. Vi börjar med inledningstexten.

Bafarin A Lion kabushiki-gaisha

68) Go-shiyoo ni saishite, kono setsumeibunsho o kanarazu o-yomi kudasai.

’Läs detta förklaringsdokument inför användning.’

Här ser man den artiga *o*- verbal substantiv *kudasai*-formen samt *o /go*- N form som introduceras i artikeln av Carroll och Delin (1998). Samma som andra fall förväntas läsaren göra något utanför användningen av produkten. Inget subjekt hittas här heller som i andra instruktionstexter.

69) Narubeku kuufuku-ji o sakete fukuyoo shite kudasai. Fukuyoo-kankaku wa roku-jikan ijoo oite kudasai.

’Undvik användning vid hunger så mycket som möjligt och ät (tabletten).

Ska väntas 6 timmar emellan användningarna.’

I beskrivningen av användningen ser man *-kudasai*-form. För att uttrycka negativ imperativ används också *-kudasai*-form.

70) Shiyookigen o sugita seehin wa shiyoo shinaide kudasai.

'Använd ej produkten som har gått ut det sista bruksdatumet.'

Nu jämför vi med en bruksanvisning på svenska.

Ipren 400mg Ibuprofen

71) Hur dosera

Vuxna och barn över 12 år om inte läkare föreskriver annat: 1 tablett upp till 1-3 gånger per dygn, maxdosen 3 tabletter per dygn ska inte överskridas.

Först i rubriken används en uppslagsform utan subjekt. I instruktionen finns det faktiskt inte ett verb som är predikat (*jutsugo*). Ger ett intryck av att språket är fixat så kort som möjligt.

72) Läs bipacksedeln före användning.

OBS!

Ska inte användas om du har eller har haft magsår eller om du är överkänslig mot acetylsalicylsyra.

Utanför "Hur dosera" hittas exempel ovan. Den första i tjocka bokstäver på förpackningen har imperativ i formen. Sedan under "OBS!" rubriken hittar man imperativ + inte-form, alltså negativ imperativ.

Nästa produkt är en hudsalva som alla kan namnet på i Japan.

Oronain eichi nankoo Ootsuka seiyaku kabushiki gaisha

73) Kanbu no jootai ni oojite tekigi gaaze • dasshimen too ni tofu shite siyoo suru ka mata wa seeketsu na shushi nite chokusetsu kanbu ni ooyoo shimasu.

'Applicera (salvan) direkt på delen som gäller med gasbinda, veckad bomull eller rent finger beroende på konditionen av skadan.'

74) Sotobako oyobi yooki ni hyooji no shiyookigen o sugita seehin wa shiyoo shinaide kudasai.

'Använd ej produkt med utgången sista förbrukningsdatum som visas på förpackningen och burken.'

Bruksanvisningen skrivs med *-masu*-form och negativ imperativ uttrycks med *-kudasai*-form. Utan subjekt i detta fall också.

- 75) Honzai ni tsuite, nanika o-kiduki no ten ga gozaimashita ra, o-kaimotome no o-mise matawa kaki made go-renraku itadakimasuyoo o-negai mooshi agemasu.
'Är det något som ni undrar om denna medicin var vänlig kontakta butiken som du köpt produkten på eller (kontaktuppgifterna) nedan.'

På slutet av instruktionstexten finns denna mening som ber läsaren att göra något utöver användning av produkten. Därför förekommer den artiga *o-* verbalsubstantiv-formen samt *o /go-* N form. Jämfört med tidigare exempel används här *-gozaimasu*, *-itadakimasu* och *-mooshiagemasu*, som är ännu artigare än *-kudasai*-formen. Vi tar en till instruktionstext för medicinen som appliceras på hud på japanska.

Muhi S Kabushikigaisha Ikedamohandoo

- 76) Go-shiyoo ni saishite, kono setsumeibunsho o kanarazu o-yomikudasai.
'Läs detta förklaringsdokument inför användningen.'

- 77) Ichinichi suukai, tekryoo o kanbu ni tofu shite kudasai.

'Applicera (Medicinen) en viss mängd på delen med problemet några gånger per dag.'

I inledningstexten ser man *o /go-* N form samt den artiga *o-* verbalsubstantiv *kudasai*-formen, vilket är precis samma mening som i Bafarin A värktabletter. Nästa mening är udda med tanke på att det handlar om hänsyn till omgivningen. Formen är *-masu*-form.

- 78) Sawayakana haabukei no kaori desunode, shuui o kinisezu shiyoo dekimasu.

'På grund av den friska doften av örter behöver du inte oroa dig för omgivningen vid användning.'

- 79) Kaki ni chikazuke-naide kudasai.

'Produkten bör hållas borta från värmen.'

-Kudasai-form används för negativ imperativ här också. Hur är språket i instruktionstexter på svenska?

Idomin Orkla

- 80) Idomin salva vårdar och skyddar din hud med hjälp av mjukgörande oljor, zink och anti-oxidant vitamin E. Idomin är hela familjens hudsalva – den passar lika bra till röda baby-stjärter som till nariga händer och läppar.

Återvinn som plastförpackning

Mandelolja Basolja till massage A-pro

81) Mandelolja är utan konserveringsmedel eller andra tillsatser. Oljan är ... Mandelolja kan användas som en neutral basolja i krämer och salvor och passar de flesta hudtyper.

Läs mer genom att öppna hörnet på etiketten.

Förvaras i rumstemperatur.

Den första är en hudsalva och den andra är en medicin som appliceras på hud. Det gemensamma är att det inte riktigt finns bruksanvisning för de här produkterna. Det är snarast bara beskrivning av själva produkten, där presensform eller hjälpverbet 'att kunna' används. Utanför texten används däremot imperativ om hur man återvinner, får mer information eller förvarar produkten.

9.4 Hygien produkt

Nästa produkt är ett munvatten som alla japaner känner igen.

Mausuwosshu mondamin PX3 Aasu seiyaku kabushiki gaisha

82) Tekiryoo (10~20mL) o o-kuchi ni fukunde, yaku 20~30 byoo hodo susuide kara hakidashite kudasai.

'Ha lagom mängd (av produkten) (10~20mL) i munnen, skölj ca. 20~30 sekunder och spotta ut sedan. '

83) Naifukueki de wa arimasen node nomanaide kudasai.

'Drick ej (denna produkt) för att det inte är oralmedicin.'

Det förekommer *-kudasai*-form på både bruksanvisningen och delen med negativ imperativ. I bruksanvisningen ser man dessutom *o/go-* N-form. Det finns ingen särskild inledningstext för denna produkt.

Vi fortsätter till texten på svenska.

Vademecum classic koncentrerat munvatten från Schwarzkopf & Henkel

84) Blanda 5 droppar med 1 dl vatten och skölj munnen noggrant. Använd regelbundet efter tandborstning.

Beskrivningen om användning uttrycks med imperativ.

85) Endast avsedd för vuxna. Får inte sväljas. Använd inte outspädd. Förvaras oåtkomligt för barn.

Sedan uttrycks hanteringen av produkt oftast med imperativ, men det finns även en variant utan verb.

9.5 Städprodukter

Sista kategorin är städprodukter.

Kicchin haitaa Kaoo kabushiki gaisha

86) Mazeruna kiken

'Blanda ej, farligt'

Kanarazu shiyoomae ni tsukaikata to shiyoojoo no chuui o yoku o-yomi kudasai

'Läs noga bruksanvisning och varning vid användning inför användningen.'

Utanför texten på förpackningen finns det faktiskt ett uttryck med imperativ. Utan punkt och kategoriseras nästan som en symbol. Det finns också en mening med den artiga *o*-verbalsubstantiv *kudasai*-formen utan punkt.

87) Hyoohaku (jokin • shooshuu)

'Blekning (sterilisation • luktborttagning)'

Yaku 30 –ppun (yogore no hidoi toki ni wa sukoshi nagame ni) hitashita ato, mizu de susugu.

'Låt (saken) stå i (medlet) ca. 30 minuter (lite längre tid när den är extra smutsig) och skölj med vatten sedan.'

Jokin (shooshuu)

'Sterilisation (luktborttagning)'

Yaku 2 fun hitashita ato, mizu de susugu.

'Låt (saken) stå i (medlet) ca. 2 minuter och skölj med vatten sedan.'

88) Yooto gai ni tsukawanai.

'Använd ej för annat syfte än som det står.'

Kodomo no te no todoku tokoro ni okanai.

'Håll produkten borta från barnen.'

Beskrivning om användningen uttrycks med en neutral uppslagsform. Det gäller även delen med negativ imperativ.

Nu jämför vi med en liknande produkt i Sverige.

Klorin POWER MOUSSE från COLGATE-PALMOLIVE

89) Bruksanvisning

Vrid munstycket till sprayposition. Spraya direkt på ytan som ska rengöras och stryk ut med trasa. Låt produkten verka max 5 min. Skölj grundligt med drickbart vatten.

90) Säkerhetsanvisning

Undvik kontakt med kläder, mattor och möbler.

Det förekommer imperativ hela tiden. Ger också ett intryck av tydliga rubriker jämfört med andra produkter.

91) Fara

Varning!

Får ej användas tillsammans med andra produkter. Kan avge farliga gaser (klor).

Till skillnad från det japanska alternativet används bara ett substantiv för att uttrycka farligheten. I rubriken med "Varning!" används även utropstecken för att få extra uppmärksamhet. I texten används inte imperativ här utan hjälpverben 'att få' och 'att kunna'. 'Att få' används för att visa ett starkt förbud och 'att kunna' används för att ange anledningen.

10. Diskussion och slutsats

Det märks att det inte alltid är samma information på instruktionstexter eller manualer även om det är samma typ av produkt. Intrycket är att instruktionstexter eller manualer på japanska tenderar ha mer information än på svenska. En av instruktionstexterna på japanska i denna uppsats hade till och med information om lagen. På svenska är det absolut imperativform som

är dominant i denna typ text och det är skillnad även från engelska med tanke på att please V-fall inte riktigt finns på svenska.

När det gäller instruktionstexter eller manualer på japanska stämde det med Carroll och Delins (1998) undersökning för det mesta. Hortativ form kan syfta på samhällets väl också i denna typ av text, men det beror förstås på vad produkten är och vad informationen handlar om. Det hittades imperativform på en produkt, men inte i själva texten och snarast som en symbol, fast i stort format. Det verkar förekomma när skada som användaren kan drabbas av är väldigt allvarlig vid den felaktiga användningen. Relationen mellan talaren (företag) och lyssnaren (användare) kan tolkas som att lyssnaren ligger högre än talaren, utifrån t.ex. *o/go-N kudasai*-form eller den artiga *o-* verbalsubstantiv *kudasai*-formen som dyker upp utanför bruksanvisning. Olika former används beroende på vilken del av instruktionstext det är. Det analyseras som att det inte är bara förhållandet mellan talaren och lyssnaren som bestämmer vilken form som tas, utan också vilken typ av information det är spelar en viss roll vid val av verbformen. Fallet med imperativform på en japansk produkt kan ges som ett exempel på detta. När det gäller matrecept på japanska fanns det både uppslagsform (neutral) och *-masu*-form, vilket visas i Hasegawas (2014) artikel i kapitalet **Inledning**.

Denna undersökning täcker inte alla aspekter kring imperativ- och direktivuttryck på japanska och svenska men visar ändå på en viss skillnad mellan de två språken. Det belyser också en kulturell skillnad på förpackningen, t.ex. vilken information som ska vara med. Även sådan specifik språkanvändning speglar samhället. Man ser dessutom hurdan relation företaget vill bygga med användare genom språket som de väljer för instruktionstexter, som egentligen inte verkar ha någon marginal. Förhoppningsvis kan denna undersökning bidra till en ytterligare undersökning om imperativ- och direktivuttryck eller den internationella marknaden idag.

Litteraturlista

Andersson, E, Hellberg S, Teleman U. (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. Svenska Akademien.

Carroll, T, Delin, J. (1998) *Written Instructions in Japanese and English: A Comparative Analysis*. in H, Gruber (Eds.) *Pragmatics*. (pp. 339-385). University of Vienna.

Enomoto, M, Den, Y. (2015). *Fiirudo ni deta gengokooiron: "Shirei" no jizenjookentassei ni okeru soogokooisei • doojiheikoosei • jookyoo izonsei*. *Cognitive Studies*, 22(2), 254-267. Nihon ninchikagakukai.

Hasegawa, Y. (2014). *Japanese: A Linguistic Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Katoo, Shigehiro. (2001). *Bunmatsu-joshi "ne" "yo" no danwa koosee kinoo. Pragmatic Functions of the Sentence Final Particles "Ne" and "Yo"*, *Toyama daigaku jinbungakubukiyoo* 35, 31-48, 2001-08-31. Toyama University.

Kindaichi, Kyoosuke. (2003). *Shinmeikai kokugo-jiten daigohan*. Sanseidoo.

Larm, L, Ingemar. (2006). *Modality in Japanese*. Wolfson College, Univeristy of Oxford. Doktorsavhandling.

Lindström, J., Lindholm, C., Norrby, C., Wide, C., Nilsson, J. (2017). *Imperatives in Swedish medical consultations*. In Marja-Leena Sorjonen, Liisa Raevaara & Elizabeth Couper-Kuhlen (eds.), *Imperative turns at talk. The design of directives in action*, 299-324. Amsterdam: Benjamins. (DOI: 10.1075/slsi.30)

Mannerströms, Leif. (2006). *Husmanskonst*. Norstedts.

Matsubara, K, Nakamura, J. (2008). *Shiji to meirei no gengo bunkaron–Meireibun no nichieigo hikaku–*. Matsumoto University

Morikawa, Masahiro. (2013). *Meireibunmatsu no yooso to sono kategori. "Nagoya gaikokugo daigaku gaikokugogakubu kiyoo" dai44goo*. Nagoya univeristy of foreign studies.

Ono, Masaki. (2010). *Gendai nihongo no meireikei ni tsuite–nihongo gakushuusha no shuutoku to ishiki–*. Tsukuba University.

SAOL

<https://svenska.se/tre/?sok=imperativ&pz=1>

Svahn, Axel. (2006). *Imperative –ta in colloquial Japanese A descriptive analysis*. Lunds universitet.

Svahn, Axel. (2009). *The perfective imperative in Japanese A further analysis*. Lunds universitet.

Svahn, Axel. (2016). *The Japanese Imperative*. Lund University. Doktorsavhandling.

Yamaoka, Masaki. (1999). *Hatsuwa kinoo to hatsuwanai kooi. "Sooka daigaku jinbunronshuu"*. Sooka University.

Yokota, Takashi. (2007). *Nihongo kyooiku ni okeru "meireibun" ni tsuite no ichikoosatsu*. Hokuriku University

Zaidanhoojin betaahoomu kyookai. (1983). *Betaahoomu no tedukuri-okashi*. Betaahoomu shuppanyoku.

Zihammou, Maria. (2018). *Goda tilltugg till glöggminglet*. Göteborgs-Posten. Hämtad 30 nov, 2018, från <http://www.gp.se/livsstil/tva-dagar/goda-tilltugg-till-glöggminglet-1.11114223>

Exempelkällor

au AQUOS sense2 SHV43 toriatsukai setsumeisho 取扱説明書

https://www.au.com/content/dam/au-com/guide/document/shv43_torisetsu.pdf

Canon Power Shot A3500IS toriatsukai setsumeisho 取扱説明書

<http://www.manyuaru.com/manuals/430/canon-powershot-a3500-is.html>

Nokia 3.1 Användarhandbok

https://www.nokia.com/phones/sv_se/support/api/pdf/nokia-3-1-user-guide

SONY Cyber-shot Bruksanvisning till Cyber-shot DSC-W35/W55

<https://www.sony.se/electronics/support/res/manuals/2899/28999889M.pdf>

液体ムヒ S 2 a 株式会社 池田模範堂

Ekitai Muhi S2a Kabushikigaisha Ikeda mohandoo

http://www.info.pmda.go.jp/downfiles/otc/PDF/J0801000168_02_A.pdf

オロナイン H 軟膏 大塚製薬株式会社

Oronain H nankoo Ootsuka seiyaku kabushikigaisha

https://www.otsuka.co.jp/ohn/pdf/instruction_jp.pdf

バファリン A ライオン株式会社

Bafarin A Raion Kabushikigaisha

<https://www.lion.co.jp/ja/products/pdf/066-01.pdf>

みんなのきょうの料理

Minna no kyoo no ryoori

https://www.kyounoryouri.jp/recipe/41961_肉じゃが.html

モンダミン アース製薬

Mondamin Aasu seiyaku

<https://www.earth.jp/products/mondahmin-peppermint-1080/index.html>

